

عنوان مقاله:

چهره های جنون؛ از فوکو به ابن حبیب نیشابوری

محل انتشار:

دوفصلنامه شناخت، دوره 11، شماره 2 (سال: 1397)

تعداد صفحات اصل مقاله: 35

نویسنده:

عارف دانیالی - گنبدکاووس

خلاصه مقاله:

ابن حبیب نیشابوری در کتاب خویش - که ذیل ادبیات صوفیانه دسته بندی می شود- اقسام معانی جنون را برمی شمرد؛ در این طبقه بندی، هرگز جنون، بیماری پنداشته نمی شود و نقطه مقابل خردمندی نیست. دیوانه کسی است که سبکی متفاوت از زندگی همگانی را برمی-گزیند و هنجارهای رسمی را زیر پا می نهد. بدین ترتیب، دیوانه همچون نقاد اجتماعی-سیاسی بازنمایی می شود. دیوانگی، زبان حاشیه-نشینان و مطرودان است. از این روست که همواره شکل طنز و هجو به خود می گیرد و سلسله مراتب معرفتی-اخلاقی را بازگونه می سازد. فوکو نیز گفتمان روانپزشکی که تحت کردارهای شکاف انداز، دوقطبی «عقل-جنون» را برمی سازد و کردار اندیشیدن به شیوه متفاوت را منتفی می سازد، به نقد می کشد. از دید فوکو، روانپزشکی ابزار کنترل اجتماعی و حذف سوژه های تکین است. این رهیافت، نگاه فوکو را به فهم ابن حبیب نیشابوری از جنون نزدیک می کند. البته برخلاف ابن حبیب نیشابوری، فوکو از هرگونه تفسیر رمانتیک یا ذات گرایانه از یک باطن معصومانه امتناع می ورزد. فوکو، هرگونه بازگشت به گفتمان های پیشامدرن را همچون رهیافتی ارتجاعی نفی می کند. او به مفهوم جنون توجه می نماید از این حیث که شکلی از سیاست ورزی غیررسمی را ممکن می کند: نوعی اعمال قدرت از پایین به بالا، فراروی از کردارهای تقسیم کننده. به عبارتی دیگر: فراسوی نیک-بد یا صدق-کذب. اما ابن حبیب نیشابوری، در چارچوب گفتمان صوفیانه، از زبان شیدایان یک گفتمان هژمونیک علیه گفتمان فلسفی می سازد. مقاله حاضر با مقایسه دیدگاه ابن حبیب نیشابوری با فوکو می کوشد از شباهت های ظاهری به تفاوت های گفتمانی برسد.

کلمات کلیدی:

ابن حبیب نیشابوری، فوکو، جنون، کردارهای تقسیم کننده، تفاوت، قدرت، ذات گرایی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1269399>

